

Legioncyñ tuqannarybzyñ uraza bəjrəme belən təbrik itəbez!

Uraza bəjrəme qotly bulsın

Islam dininen biş töp tərəklerennən berse — baliq bulqan hər ber məsəlmannıñ ramazan aynında uraza totarqa tiş bulus. Bygen bəten çir şarındaq me'min-məsəlmannarın şuş ber aj uraza totuların betye, izge ramazan ayn esqı unaj belən jası torqan şatlıq, sejenec kəne — uraza bəjrəme. Bu kəne bəten islam kəncəqəş Bəjek Təne qarşında əslərəndə bulqan biş farzın bəsen turş ytəye, ramazan ayn bulınca ber kəndə qaldırın uraza totuş unaj belən bulqan şatlıq bərgələşp ytkəslər, ber-bəsenə jərəslər, ber-bəsen sılalalar. Bəjek Təne aldında jəzlərə aq, dini namuslar kersez buludan tuqan həm eclərəndə artıp, taşp barqan sejenec-qañbıcların berse-berse belən byləslər, urtaqlaşalar. Həm cınlap ta, xəq-cın məsəlmanqa Alla qarşında yzenen burıcların ytəyden da zurraq nindi şatlıq bulus mömkin? Həm bygen menə çir şarındaq bəten məsəlmannar irtənce səqətlərdə yk bəjrəmə, jana kiəmlərgə kiənep, tərکم-terکم bulıp məcclərə, qəjet namazı uqu ecen, çılalar, saf kynel, kər taubə belən Bəjek Təne syze bulqan izge Qor'annan ajetlər uqılar. Uqıqan Qor'annərenen sava-bın yzlərenen ata-babalar, jaqın tuqannar, din julında ylgən barlıq səhiitlər, izgələr ruxına baqıslıqlar. Ə qəjet namazınan qajtıq qadot-lərəncə bəjrəm ityge kerəslər.

Tik bu şatlıqtan beznen tuqan ildə jəşəycə 30 millionqa jaqın bulqan məsəlmannar qına syznen cın məq-nasə belən məxrym. Alarnın dini şanular, dini tojıqlar jəhyd-bol'seviklar tarafınan 25 jıl bujnıca, bəten kəselek tarixında oşaq bul-

maqan rəvəstə, xurlanıp, məsəl qıl iteləp kilə.

Paşa vaqıtında zur aubıqlar belən jəşəp kilgən 8000 dən artıqraq məcclər, jəhyd-bol'seviklar tarafınan bətenləj jəbıldı. Jəbılsı qına da qalmadı, kybese xalqıbzyñ milli-dini tojıqlarınan kəle, məsəl itə torqan klublarqa əjləndərdə. Ə 8000 dən artıqraq məcclərəbezge çan-təne belən xəzmət itep kilgən 20000 dən artıqraq məfti-mulla, məəzin, qarşı, qazıj kəbek qolmə-lərəbezne qulqa aldılar, bik kybesen GPU, NKVD podvallarında atıp, çəzalap yterdilər. Ə ylmı qalqan eleşen Solofkiqa, Seber urmannarına, Baltıjıq, Volga kanallarına katır-çaqa çibərdələr həm andaq xəzmət, tabıqtınen ciktən tış aubı, qatı şar-larına cədsi, tyzə alımsıya ylep qaldı-lar, səhit buldılar.

Bygenge uraza bəjrəmenen şatlıqlar belən də alar, tuqan iləbezde jəşəycə qəderle, qəziz tuqannaribzyz ara byləsə aludan məxrym. Alar jəşərenep, jəhyd-bol'seviklar həm alarnın şməs etlərenən qəşp-posıp qına bəjrəm itkan kəbek bulırlar. Monnan 25 jıl clek bulqan zaman-narda kiərak, irkenrək rəvəstə din totuların, dini bəjrəmlərne zur şatlıqlar ecendə ytkəryləren saqınırlar. Saqınırlar da jəhyd-bol'sevizmq bulqan nəfərlərə taqın-taqın tirənəjer, anı bəteryga, juq ityge bulqan kərəş darten, milli azatlıq ecen, jaqtı, bəşəz kiləcəc ecen bərləş kirəklegen kəcəjter həm frontnı tege jaqında bulqan milli bəten kəclərnen tup-lanış tizləter.

Bez, lezioneslar isə, bu dini zur qəjetne, dini bəjrəm şatlıqın, tuqan iləbezde qəderle qəziz ata-analaribz, apa-senellərəbez jəşəgen şar-larqa qapma-qarış bulqan şartlarda ytkərəbez. Bez bygen dini-milli hər tərle ezarlekylərdən azat, 25 jıldan birle jəhyd-bol'sevikların torqan sajn qəbaxatrək rəvəstə dinne qına kilyləren sonnda bu azatlıqın toju, bəten barlıqın, çan-tənən belən anı sizy nindi zur şatlıq, nindi zur sejenec! Saf-saf tezelgen xaldə le-zionestların hic kəmdən qurıqmsıj namaz uqular, qəjet uqular nindi zur quansel! Men jıllardan birle jəşəp kilyce islam dine, bəjek Rəşylə-bez qaldırqan jul belən jəsi atısbız baxtena ireşəbezne kyry, anı toju beznen iləbezne azat itybez kərəsen. İdel-Ural istıqlıqlı izge teləgen taqın da nıqraq ruxlandıra, anı taqın da kəclərək azıqlandıra.

Kiləsə jılın uraza bəjrəmen sus tamle, çire jamle, tufraqs baj, xalqı jaqımsı, sejkemle, qəderle həm qəziz bulqan tuqan iləbez danlı İdel-Uralda, anın məstəqil dəvlət bulıp tözely baxtena ireşə alu şatlıqlar ecendə ytkəzybezge tirən şənsip həm sunı Bəjek Tənredən ytenep qalabız (Amin!)

Finlandiyədə qəziz tuqannaribzyñ uraza bəjrəmen ytkəry məcəlesə (1935 nec jıl)

Qəder kic

(Qor'andə qəder surəsənnən)

Bu qəder kic, jıldı ber kic, barca kiclər izgese, Saflanır tapıan, bu kic me'min kynellər közge. Saflanır ul, paklənər, bik zur xodajın dəvlətə, Həm təşər ul közgelərgə kyk qapıq şəyləse. Şul qapıqdan kyndererbez tənreməzge ber telək, Ber qəder kic, tənre qarşında, men jıldan izgerək. Çon, mamıqtaj əjlənər çirdə bu kic əryax və rux Həm fəreştə saflar çirdə jərer mənner guruh. Ul mələklər ciarlar tol, jətimnər jəsləren, Barca kəcezlər, zəqifləren ahın, qarqışların. Kyz jəşənnən, tərle rənəştən jasap zur ençələr, Ul mələik qəreş kərsinə bizər həm ençələr. Tan şəyləqanca jərerlər, əjtimicə hic ber kəlam, Tik diərlər: „Barca me'mingə, məsəlmanqa salam!“

Q. TUQAJ

Bol'seviklar xalqın din isme astında aldıqlar

Bol'sevikların bəty könnərə jaqınlaşqan sajn, yzlərenen tirələren saqlap qalı ecen, tərle jıllar belən xalqın aldaı carasına kerəslər.

25 jıl bujnıca dinqə qarış kerəşep kilgən bol'seviklarqa bygen — ylem səqətəndə din kirək bulıp esqıtı. Xatta dinsez jəhyd Lazovski TASS qarus cirkəylərə bəten sojuz patriarx sajlau turında sojuz kyləməndə senod çinalacaqın həm şərəq xalqlar bəten Rasulief digen məfti sajlın-qansın iqlan ite.

Ruslar ecen patriarxqa kandidat itep, bəten sojuz allasızlar ojsməsnən başıq. „Allasızlar“ zurnalsın redaktors jəhyd Gubel'man — Jarslavskın bilgeləne, yze yk Stalin-nin kiləcəktə ruxansılarnın qansın tyzərgə xəzərlənən kyrsətep tora. Qajsıqa (İsusqa) çans, çans belən qarış bulqan jəhyd Gubel'man — Jarslavski patriarx bulıp rus cirkəylərəndə Stalin NKVD snın qarışlənən genə başqaracaq. Şulaj uq şərəq xalqlar ecen bilgeləngən Rasuliefnən də din qalime bulus bik sikle. Hic şiksez anı artına da NKVD patacları jəşərengənnər.

Lenin NEP belən xalqın aldap, sonınan millionarca xalqın GPU qulı belən qansın tojıqın bulısa. Stalin xəzer janadan dinnərgə irek birgən bulıp, kiləcəktə NKVD nın qanlı qulı belən millionarca xalqın qansın tojıqıraq xəzərlənə.

Stalin biş jılısq başlanqac ta, şərəq xalqların Ufadaq „Diniə nazariətə“ ojsməsə tuzdərslip, dii qalimnərenən Kasaf Tərcəmənsi, Riza Qazıj həm Mexlisa xanımın-nın GPU tarafınan juq itelən tatar xalqı bygen də bik nıq ecenep iske ala. Tatar xalqı ecen, genə tygel, xəttə bəten islam dənış ecen qim-mətlə bulqan, bəjek qalim Mısa Biziefnən jazmsı də, bars tik anı çit ilgə qəşp kitye arqasında qına saqlanıp qaldı.

Suşma bujnıca dan totqan cəşşis aubı xəzərtən asuru xələndə, xalqın qurşqan NKVD agentlarnın 1932 nec jıldı tənli urlap kityləren həm Bəgelmədə atıp yterylən tatar xalqı isənnən cəşqarqan juq.

Yzenen qılme belən tanlıqan Rəşid xəzərtən də, Bəgelmədə qalılərəndə də jəşərgə məmkinlek birmicə, GPU

Xarbiñnə məccləsinin islam dinen qabul itylərəndə 1000 jıl tulu unajı belən, Xarbiñnə salıqan məcclə kərəncə

tarafınnan, qublaqan tatar xalqının uşınnan kitkəne juq.

Xəzərət Hadi Atlasofın Qazanda GPU tarafınnan atılp ıterelən tatar xalqı bygen də ərnep iske ala.

Stalin biş jıllıq başlanu belən, auldaq ruhanıların hem mullaların Aq dinge kanalına, Magnitogorskiqa sərgengə ozatılular xalqının uşında bik nıq saqlana.

Bolşevikların məcətlərne kolxoz ambarlar itylərən, manaraların auduların əle xalqın onıqan juq.

Məskəy urusların quşuları bujnca Cəqtaş tarafınnan cəqarılqan „Fən hem din“ zurnalın hem Qazanda cəqan „suqşcan allasızlar“ zurnalın xalqın vıqdanı cəqarılqan, allasın syger jazqan məqələləre bygenge kəndə də tatar xalqının anında saqlana.

Bezne bolşevikların rusın patriarxın saqlarqa məmkinlek birylərə də,

şəreq xalqlar eceen məfti itterep bilgeləngən Rusulief tə qızqışdır- mış. Bolşevikların başqan tufral- lar əjaq aslarınnan kitə başlaqac, cəqaplanqan xalqların xalqın vıq- dan eşe bulqan din isme astında aldap, aların jəhyd kapitalı hem bol- şeviklar eceen qorban bulırqa məbyr itylərə genə qızqandıra. Şunın eceen bolşevikların bu aldaına xalq ısanmasqa ties. Stalin xəzər yzen saqlap qalu eceen bəten qəbaxət- lərne eşlərgə xəzər tora. Ləkin kil- cəktə xalq qanın qojıp, yzenen dek- tatorlıqın ity uşınnan da qajtmış.

Xalq syze belən əjtsək, xəzər suqş corında, kyp qorbannar kirək bulqan ber vaqıtta, terle aldaular astında xalqın ylərgə məbyr itkən ber corda, Stalinın xalq eceen „ur- ın jomsaq cəjšə də, joqlarqa qatı bulacaqın“ aldan uq əjtep quja alabız.

Q. Tan

Zenit tubb kəncəqş frontında Sovet oqubularının həyemən kire qajtara

Suqş xəllərə

German baş komandalıqının 24 nec sentabrda xəbər itye bujnca, kənc- qş frontın kənjəq hem urta bylə- gəndə kəclə saqlanu suqşlar ılıp barıla. Kuban kyper alds nıqıt- masına hem Melitopol' şəhərinnən kəncəqşta bulqan doşman həyemləre kire qajtarılqannar. Dnepr jılqasın urta eleşəndə, doşmanın jılqa aşı ber nice urınnan cəqarqa mata- sular barıp cəqmaqan. Zaporoz'jedən ten jaq — kəncəqşqa taba hem Demidov rajons tıraşəndə alqə kergən doşman byleklərə germa qəskərlərə- nen qarş həyemləre natiçəşəndə juq itelgənnar. German qəskərləre qulına bik kyp əsir hem xərbı tabıslar təst- ılr. Şulaj itep, Dnepr, Zaporoz'je, Melitopol' sızqında bolşevikların alqa barular tuqtatıldı.

Roslavel' şəhərlərə qaldırılın bel- dərə.

Azof dingeze jarlarına təşerelgən 800 qəskərdən torqan doşman disantı tar-mar itelgən.

German oqubular Azof dingezen- nən ten jaqta hem Dnepr jılqasın urta eleşəndə Sovet qəskərlərənen tuqlanu urınların bombaqa totıp, aların zur juqlularqa duçar ittelər. 21—25 nec sentabrda 165 Sovet oqubı bərep təşerelgən.

İtaliənən kən jaqında hem urta- sında (Salerno tarafında) iskecə suqşlar bara. Anglo-amerikannar zur- kəclər tuqlasalar da, başlaqan həyemləre „basıla kilə“ İtaliənən ten jaqında (Xorvatia cığəndə) banditlar uratılıp ılındı hem aların kyp eleşə tar-mar itelə. German qəskərlərə tarafınnan Korfa utraıyn alu, bu banditların ingliz-amerikalı- lar belən bulqan elmentələrən əzde.

Polkovnik ALIEF

Rezervların otş

Kəncəqş frontında ijyl başınnan birle tuqtausız zur hem qatı suqş- lar bara. Şusı uq vaqıtta İtaliədə, bəten dənja fikren yzenə tartqan, dra- matik vaqıqlar cəjelep kittələr. Ləkin Jevropa jazmı eceen bulqan cın suqşlar İtaliədə tygel, ə Sovetlar Sojuzın kin buşıqlarında barı turında hic kəmdə də səbə juq. Ger- manıənən cıtəkce „Fel'kiser Be- obaxter“ gazıtı eceen, kəncəqş frontında əc aj suqşlar natiçəşəndə tuqan xəlğə tybəndəge bəjəne bira.

Bolşevikların xərbı komandalıqı yzlərənən həyem eceen qajət tə kyp qəskər hem material tuqlap, germa diviziyələrne kəclə basım jasadı. Ləkin baştan uq germa komandalı- qının bu basımın alqa jəraq cəqan sızqlarda ocratmasqa teləye acıq ide. Cənki bu bik kyp qan torş hem germa qəskərlərə kışelep qalu qır- qış eceen astına qujar ide. Şunlaqan germa komandalıqı bolşeviklar xərkətəne qarş kire cara sızfatında sızqlımal (elastic) qarşılıq kış- sətəne sajladı hem bu qarşılıq, sonqı sızge kəndə, ajruca kışkenlek belən quullanıldı.

German komandalıqı sonqı ike cəjdə alqa barı natiçəşəndə qulına təşerən artıqlıqlarınnan fajdalanu məmkinlegəne id bulı belən ul bəxətli xəldə ide. Ul buşıqlar belən xisaplaşmasqa ties ide. Əlbəttə, Orel, Xarkof, Brjansk, Smolensk kebek şəhərlərdən vaz kicy — qızqanı. Ləkin minutlı əstənlək məsələlərə

belən bəjəlməgən hem yzenen xərk- ətlerən tik cın xərbı uşlanular belən bilgeli torqan xərbı komandalıq bətenləj cımerelgən ber nice səhərne qulda totun, aların sonqı strategik maqsatlar eceen qaldırıqda qaraqanda, əhəmiətliək itep xisaplamadı. Əğər də 15 atna bujı barqan cəjge suqş sonqında kartaqa qarasaq, germa front ber nice jəz kilometrqa qış- qarqanın kyperbez. Mondıj qışqaru natiçəşəndə ni qədərle diviziyələr saqlanıp qalın suqş belgece xisaplap cəqarır. Bu, germa kəclərənən bəjətmə kiterəne tələp itkən kən jaq Jevropadaq vaqıqlarğa qarata, bik əhəmiətli xəl. Ləkin kəncəqştaq rezervların tuturu eceen cıtarlek kəc bar hem vaqıt cıty belən kiləcəktə qarş həyem jasau eceen bu kəc cıtarlek.

Nihajət, kəncəqşta bulqan hər ber soldat, siraq hem ozın jullar bujnca kirk material, əzq-telek hem qəsk- ərlerne kiterəne tuqan unajısz xəlnen, front sızqı qışqaru natiçə- şəndə, bəyən anlar. Bu aurlıqların cıny eceen germa xalqı kyp kəc tygə ide. Xəzər bu aurlıqlar bəjətmə cıneləjler hem lokomotiv, motor- larqa oşaqan məsələlərne cıny eceen belgeclərgə əzraq vaqıt saraf itərgə tur kiler. Ə qəskər, qorallar, əzq- lar hem jandru əjberləre belən jax- sraq təmin itelər.

Şunın belən bərgə, arttaq başqa qomacılıq — banda hem „partizan“ byleklərə cıddi qırqış eceen bulmasa da, xəlnə ber əz aurajtp kildələr. Xəzər kybrək kəclərne alarqa qarş jynəl- tərgə məmkin bulır hem aların qomumən bətery bik jaqın ixtimal.

ƏC JYLAN

Əc jılanın əle təşləndə Xalqlarqa qarş aqı ber. Xalqın baxte eceen, şul jılanın Səngə belən aqın qazıp al.

Alar hamın əle qanqa sızsaq, Cəqarlar xəbər tellərən. Ajınəz hem qatı kərcə aqı Jaqınəz jəy ylem kənnərən.

Sız ece jılan qanqa sızsaqnaq Bəslədlər dənja suqşın. Tik ece jılan bətkən cəqta qona Xalq alar irken sulıqın.

Q. I.

Əc aradaqı paktın əc jıllıqı

Germania, Japonia hem İtalia dvlətlərə arasında pakt təzelyə 3 jıl tulu unajı belən, germa imperiəsənən təşqı eşlər ministr fon Ribbentrop, faşist cəmhıyriətə xəkymətənən təşqı eşlər ministr vazı- fəsın başqaruc Mussolini hem Japonia imperiəsənən təşqı eşlər ministr Şigemitsu radio əşə yz xalqlarına notıq belən mərəqəqət ittelər.

Ribbentrop notıqı

Yzenen notıqında fon Ribbentrop: „Germania, Japonia, İtalia, Vengria, Rumıjnia, Slovakiya hem Xorvatia ara- sında təzələn paktın tıp maq- sats tarix aqımın hem yşəse tarafın- nan qədəşəz, cıtlap itep kitkən, xalqların bygenge hem kiləcəktəge tormış xallərən tieslə dərəqəge kytarı, aların tormış tələplərən təmin ity. Angliya hem Amerika bəten dənja kışləməndə əstənləkkə ıresərgə tırsı- tılar. Şul uq plannar belən 1941 nec jılın cıqında Stalin Jevropaqı qarş suqş acarqa xəzərələnən ide.

German qəskərlərə doşmanın bu maqsatlarına qarş qorbetən hem timərdən jasalqan divar təzədlər. German qəskərlərə Jevropadan bol- şevizm qırqışılqın ılıp başlaqan- cıqı qədər qoralları təşləmaslar. Bolşevikların Jevropadaq qarş bul- qan həyeməne Angliya belən Amerika- nın jərdəm itye, aların yzlərən həkəkətə kiterəcəktə“, — dip, bu məs- ələgə Germaniənən qarışın belderdə.

Mussolini notıqı

Duce yzenen notıqında: „Faşist cəmhıyriətə xəkymətə suqşın cınep cəqanqı qədər dəvam itərgə qəti qərar bira.

İtaliənən faşistik cəmhıyriətə, korol- nın xianətə arqasında İtalia isməne təşən xurlıqın yzenen qan belən aqlıj alacaq“, — dide.

Şigemitsu notıqı

Şigemitsu yzenen notıqında: „Kycər dvlətlərənən tıp maq- sats — bəten dənjadə qədəlləkkə ıresərdə tora. Bu kərəstə dənıqı cınygə ıresy eceen bez bəten kəclərəbezne salırqa qərar ittek.

Japonia, bəjək kəncəqş Azia mil- lətlərə belən berlektə, qədəl nigezdə, ber-berse belən tigez xoquqta bulıp, jana tormış qoru eceen kərəşə. Qıaj, Tai, Birma, Fillippin hem Hindstan məstəqil dvlət qorıp tormış itərgə xalqlar. Bygenge suqş — ber qədəl- lek eceen genə bulqan kərəş bulmıjca, şulaj uq Aziənən janadan cəkək atus eceen kərəş dip təşjıbz“, — dide.

Mənə şul germa qajtarma həyemə sonqında qışa bəjılıq cəjnen əhəmiətə turunda tulı xəkem cəqarırqa məm- kin bulır.

SSSR da ikmæk xäle

Amerikanın „biley hem burısqa biry“ idaräse çitäkcesä, „SSSR hın azıq-telek xäle tirän torğınlıq (krizis) kicerey säbäplä, xäzerge vaqıtta Amerikanın SSSR qä mal-tuarlar qıjuş fäqät tuqlandıru äjberläre belän genä cıklönä“ — dide. Amerikanın räsmi cıqanaqlarınnan xəbär ityläre — bujısca, bolşevikların Ukraina ikmägenä bulğan bşanbclärlä aqlanmadı, çenki unıñ yz vaqıtında çinalğan hem anın, bolşeviklar qılınä eläkmeäyee eeen beten caralar kyrelgan.

Stokholmın „Dogsposten“ gezişese xəbärcesä Mäsköyden tybändägelärlä xəbär itä: kəncəqış Seber, Bajqal artı hem Amur ölkəsində çirle xalıq tuqlanu eeen bilgeləngän beten azıq-telekne Sovet xökymäte basıp alıraq qərar itte. Ul german frontında suqışs qızıl çöskərgän azıq xäle auzı bulğanlıqtan, german frontına çibəreläcək.

Bolqarıenç totqan julı

Bolqarıe mätbuqatı, Bolqarıen jana saılanğan ecke eklär ministr d-r Xristof tarafınnan Sofia mätbuqatında jasağan belderyen, yzenen uqucbları belän bilyşä. Ministr yzenen maqsatı itep — köclä xökymät xakimlegän buldıru eeen eşläpçegen hem başbaştalıq ityçelärläni hər qajış da qatı çəzaqa tartılacaqın belderde.

Bolqarıen tışqı eklär ministrı, Bolqarıe ham cit il mätbuqatı eşcläre qarşında qışqaca cıqışında. Bolqarıen tışqı säjasätinen töp nigzlären döröslü torğan beldery jasadı. „Slovo“ gezişese, Bolqarıe xalıq axırqa qədar çinip cıqacaqına hem ul beten qarşıbıqlarıñ şulaj uq məkərläni juq itygä irəşcəgenä fanatik rəvəştä bşana, dip jaza. „Beten dönjada qədel tərtip buldıru eeen kərəştä. Bolqarıe turıbıqlı rəvəştä Kyçar dıvlatläre jaqında tora. Bolqarıen milli burısın tıyğäd bulıbıqlı itkän Germaniä belän nıq sojuz aşı bajlanğan“ di.

SSSR da sijnıflar barmı?

Stalin hem anın eejere, SSSR da keşe kəcennän fajdalanuc sijnıflar beterelede, dip iqlan ittelär. Alar monın dörösləgen ildəge beten eşläp cıqaru maddələre hem beten-satu ity eşlərenen dävlet qılınä bulus belän anlatıraq telädelär. Bolşeviklar ejiye bujısca, dävlet tezeleşe proletariat diktaturasıñ tormışqa aşıra hem xalıq telägen, xalıq qışqışınıñ jaqlıj.

Bilgele, əgərdä Stalin xökymäten xalıq xökymäte dip anlasaq, SSSR da keşe keçe belän fajdalanus tabıp bulmas ide. Ləkin Stalin xökymäten xalıq xökymäte dip tanu beten tormış faktlarına qarşı bulğan ber fikir ikənlege acıq kyrenip tora. Stalin xökymäte — xalıq xökymäte bulmıjca, xalıq östennän torğan ber xökymät. SSSR da östenlek ityçee (keşe kəcennän fajdalanuc) hem izelyçee sijnıflar bar. Östenlek ityçee sijnıflarqa: kommunistlar fırqäse əqzalar,

arımenen juqarı komandalıq vəkülläre hem cıb urınnarqa kerep urnaşqan Sovet bjarakratsiäsen başqaruc juqarı xezmätkarlärdən, izelyçee sijnıflar: igencelärdən, eşclärdən hem xezmätkarlärläni kyp öleşennän tora.

SSSR xalıqın bu ike sijnıfqa byly, alar arasında bulğan tormış şartlarıñın ajırmasınnan qına kilep cıqğan narsä tygel. Tigezleyçeläcne beterebez dip, bolşeviklar, ber kəşenən ikence keşe keçe belän fajdalanus ojaıtsız rəvəştä kəcäjtclär genä. Bilgele, şeqcl tigezsezlege bulus tormışta şiksez bulacaq ber narsä. Ləkin SSSR da bu tigezsezlek jıldan-jıl kəcäjdä hem dävlet tarafınnan çəmqätinä ike sijnıfqa bylenyē jaqlanıp kilende.

SSSR da 11 jıl bujısca torğan fransuz kommunist İvon yzenen Stalin ile turındaq istäclärländä: „SSSR da sijnıflar bar, ber jaqta östenlek ityçelär sijnıflar, ikence jaqta izelyçelär

sijnıflar“ dip jazdı. Şulaj uq 1936 nec jıldı SSSR da bulğan fransuz jazucıss Andre Zid Sovetlar sojuzında keşe keçe belän fajdalanuc sijnıflar ysye turında: „Min eş xaqs aluda bulqan tigezsezlekke qarşı kilim, min anın tormışta kiläcäktä dä hic şiksez şulaj bulacaqına jul qujam... Ləkin bu tigezsezleknen SSSR da kimemäyee, ə kiresençä kəcäyee, artus mine qurışta. Beznen vaq burzuıqa oxşaqan, tik yz tormış barış belän genä çənaqətləngän jana burzuı tuynnan min bik qurqam“ dip jazdı.

Sovet xalıq rəximsez rəvəştä bulğan salım bşısma astında jəşərgə meçyır itelde. 1932 nec jıldan başlap, xalıq tormışın təmin ityçee narsälərgä bulğan salım dävlet kilären (doxodın) tuplauda in zur urın tottı. Məsəlän, 1936 nec jıldı vaqlap satıla torğan tavar əjlənənen hər ber summanın 60 tiene dävlet fajdasına qala bardı. 1937 nec jıldıq dävlet kilärenen jartışınnan artıq aşamlıq azıqlarqa salınqan salımnan tuplanıldı.

Bu misallar Stalinın keçe nidan qıbarət bulun acıq kyrsätclär. Stalin keçe ber terror arqasında qına tuplanılmıj. Stalin yzenen terror diktaturasıñ dävlet idaräse tırsenə çinalğan keşelərgä jaxş tormış şartları tudırıp, alar jardame belän yzenen kəcen nıqıştıp kilä. Ber dävlet idaräse jandıda tuplanğan tərکمennän, Sovet ilendä jana östenlek ityçee, keşe keçe belän fajdalanuc sijnıflar nigezläne. Şuna kyrdä Sovet dävletinen tezeleşe sotsialistik nigezdä dip ejiy baştan ajaq jalqan. Stalin SSSR da sotsializms tezədə, ul jırtıqca, reaksiönls hem qan eekce dävlet kapitalizmsın tezədə.

Bez xalıq bşısın azatlı kiləcəge eeen jırtıqca Stalin dävlet kapitalizmsına qarşı kərəçergä tiesbez. Kem bygen Stalinıñ jaqlıj, ul — bolşeviklar tarafınnan xalıqqa kiderelgen boqaus saqlıj digen syz. Kem bolşeviklarqa qarşı kərəçä, ul — xalıq bız bexte eeen kərəçee. Stalin hem bolşevizmsın betyee belän genä xalıq bız tınc hem irken sulıs alacaq.

D. R.

Doymannın zur juqaltılarqa duar ityçee german totənäqes atı vaqıtında

Qızıl imperializm

Stalin diktatorlıq itkän beten jıllar bujısca beznen ilbezde bizzök totqan rəvəştä suqışqa xäzerlek bardı. SSSR da industrialistery hem totaştan kymaklästery eee bolşeviklar tarafınnan beten köcläre total suqışqa ojaıstırıp, Jevropaga taşlau itep qaraldı. Şıl uq vaqıtta Litvinof — Finkelstein Millclär Ligasıñın utırbıqlarında Sovetlar Sojuzıñın solıx eşenä turıbıqlı bulus turında ant itte. Bolşeviklar millionnarca xalıqların säjce belän yzlärenen suqış maşinaların tezädelär.

1940 nec jıldı Polşanıñ ber öleşen basıp alu, ber nindi dä nıccesız Finlandiä belän suqışu, Baltıj bujıs dıvlatlären basıp alu — bolar här qajış da Stalin säjasätinen imperialistik jözen acıp bırdclär. Stalin yzenen kəcənä bşanıp, Germaniä qarşı suqışqa xäzerləndä hem qının natiqäsində xalıq bşısın başına sanap bētergesez hala kiterde.

Qızıl imperializmsın milli säjasat belän ber nindi dä qomumi bajlanıse juq hem bətenläje belän beznen xalıq bşısın mənfaqätinä qarşı ber narsä. Qızıl imperializm turında turıbıqlar revolytsiäniñ jasau julı bulıp toradı. Bolşeviklar Jevropa ilärländä kommunist revolytsiäsen jasau eeen Kominternın çimery eşcläre alıp barus qına çitmadğanen kyrep bşanqıcl, alar Jevropada suqış xäzerläy eeen alıp bara başladılar. Lef Trotski baştan uq: „Artta qal-

ğan hem kypceclik öleşe igencelärdən torğan ilen eşclär xökymätində bulğan qarşıbıqlar yzenen xəl itkec eşlərenä mömkinceläcne, barı tik dönjä kyləməndä genä, proletariatsın beten dönjä revolytsiäse arendasında qına taba alacaq“ — dip jazqan ide („1905 nec jıl“ digen kitabınan syz baş). Trotskinın „permanentnoj revolytsiä“ digen qarışın Stalin ni qadar genä tar-mar itmäsən. „Ber ildä sotsializm tozy“ digen yz qarışın nindi jullar belän genä jaqlamasın, ləkin Stalin da, şulaj uq Trotski da „qızıl imperializm“ pozitsiäsində toradılar. Şulaj bulmıjca mömkin tygel, çenki aların ostazları Lenin sul uq fıkerne 1921 nec jıldı uq: „İgencclər belän 10—20 jıl dörös bajlanıstə bulu yze beten dönjä kyləməndä çinyebezne təmin itäcək (xətta kənbatışta proletariat revolytsiäse bulu vaqıt ozaqqa suzılqan taqırdı dä)“ dip jazdı („Cıntıqlar toms XXVI, 313 nec bit).

Leninncn çaja eeenä atqan syzlärenädgə, əgərdä Jevropada bolşeviklar revolytsiäse bulu vaqıt „suzılqan taqırdı“ syze, yze yk, Leninncn qorıl keçe belän anda Sovet xökymäte utırbıraq çinalus bik acıq kyrsətä. Stalin, Germaniä belän suqışqa bajlanıp, Lenin tarafınnan kyrsätclän vaqıtqa naq turı kiterde. Ajırma tik şunda qına, Stalinın auıdadıq säjasat, anın ostazıñın igencclər belän sojuzdaş bulu digen qarışına turı kila dip ber nicek ta tanıp bulmıj.

Stalin bik kyp mərtəbələr yzenen säjasätinen internatsional karakterdə ikənən ajtte. Ul kyp mərtəbələr, beten dönjä kommunistik revolytsiäse qarışında, bolşevikların burıs yz xalıq bşısın jazmış qarışındaq burıtan östənclä, dide. Məsəlän, „Xalıq bşısın burıcları“ digen eşində, ul, Sovet xalıqları qarışındaq jökləmlärdən tış, bolşevikların taqın da əhmätclərək, taqın da çiddirək jökləmlärläre bar. Bu beten dönjä proletariats qarışındaq jökləmə („Leninizm məsələlər, 1931 nec jıl, 583 nec bit) — dip jazdı. Sıssınnan son Stalinın milli säjasat turında säjley xalıqın anlı rəvəştä aldau bulacaq. Bolşevikların beten programma-larında ber nindi dä milli məsələlər bulmaqan kebek yk. Stalinın säjasätində dä ber nindi dä milli məsələ juq. Stalinın säjasatə dä bolşevizmqa xas bulğan ytdän yta internatsional cıbıq belän suqarılıqan. Ul betenläje belän beznen xalıq bşısın mənfaqätinä döşman narsä.

Xalıqlar acıq hem qatı mıxnət asısında bışıjlıq planıñ dırt jıldı tutıru belän çafalanqanda, bolşevikların julbaşcları SSSR nı industrialisteryep, anın belän Sovet xalıq bşısın tormışın jaxşırıtı eeen fajdalanu turında bik az qajırtıtlar. Stalin industrialisterynen töp maqsatın jaxş kyrdə hem şunp eeen ul (Yk hem VKP (b) YKK nın 1933 nec jıl qınvar plenumında): „Bış jıllıqın unıslıqlar kapitalizmqa qarşı beten dönjä eşclər sijnıflarıñın revolytsion köcen ojaıstıra — bu bəxəssız

döröslək“ — dide. Stalinın qusubıjısca, Uralda hem Seberdə sənəqat tozy eşcläre kin kyləməndä çajelgəc, bolşeviklar bu eşen Jevropaga qarşı zur suqış alıp baru eeen xəzerləyən acıqtan acıq tansıdlar. Xəzer alar aldau hem jırtıqclıq astında yzlären divizıtlären Germaniä çəskərlärenä qarşı suqışqa quaçında, qızıl çəskərlären bolşeviklar eeen təkercək bulğan vatans jaqlamıca, barı tik Stalin julbaşcları tərکمennän diktaturasıñ qına jaqlaqanıqların bik jaxş belclär.

Bolşeviklar Ukraina ikmäge eeen, Donbas kymere eeen, Belorusiä sənəqätən ajaqqa basıru eeen ontıslalar. Alar, german qollıq eşclären tuqanarışsın qotqarıraq telibez, diler. Ləkin Germaniä çəskərläre tarafınnan Stalin tartıbenən azat itelzən ölkələrdəge xalıqın in kyp öleşe bolşevikların kire çajıtıynnan uttan qurşıqan kebek qurqalar. Çenki alar kolxoz hem Staxanof qollıqın bik jaxş xatırlılar. Bolşeviklar janadın bulğan urınnarda, Jozef vaqıtındaq bulğan qarışqı vaqıqlardan da usalırq rəvəştä, mənnaçə çajepsez keşclärläne sutsız yterdelär.

Bolşeviklar xalıqqa irek alıp kilimilər, kiresençä, qollıq hem vlem alıp kililər. Beznen xalıq bız barı tik qara çılın bolşevizm bətenläje juq itelgan vaqıtta qına irekka cıyq alacaq. Qızıl imperializm xökymäte çimerelep, anın urnına jana, matür hem çın milli tormış cəcək atqan vaqıtta qına beznen xalıq bız azat bulacaq. A. B.

Tatar legion ofitserlarının səxət təsirats

Bez, Tatar legionının jəş ofitserlər, bezne Berlin həm kənbəts Germaniəgə səxətke çibərgən yzbeznen legion komandir major fon Sekkendorf əfəndəgə kyp rəxmətlərebəz beldərsəz.

Bez, Sovet iləndə tuşp ysən jəşlər, Germaniədəgə eşe-kristiannəren tormış-kənkyreşlərə xaqəndə bolşeviklardan kyp jalqan propagandalar iştəkn idek. Bygəngə səxətəbezdə alarnın bəten jalqannarın taqsn da

Tormışta bik siraq oerbj torqan tau qialars

acəqraq faş ittek. Sovetlar Russiəndə jəşəgən eşe-kristiannəren qzqəncə qibn tormışlar belən. Germaniə eşe-kristiannəren mədəni, baj tormışlar arasındaqə zur ajrmanş yz kyzəbez belən kyrdək.

Bolşeviklar kommunizm əsasında xalq tormışın jaxş julqə qıjəbz. dip tokerek cəzəp, kəntən çibəşlar jəsap, jalqan bəten qəmer uzdrəqanda. Germaniə milli sotsialistlar yz illərində sotsializmə təzəp, tormışqa qıjəqannarın kyrdək.

Germaniə xalq eş səjyən, xaqiqət ecən kərəyən, jalqancılıqın doqmanş. aldnq kulturn bəjek ber millət bulp. bəten dənja xalqlarına yrək bulbrlyq zur kəc belən bərləşkənləgə məqlım. Germaniə xalq şunən ecən də ul in bəxtətlə xalq dip xis itədə. Dyrt jıldan birle tarixta kyrdəməgən bu zur suqışlarnı unşılı

alp barı belən bergə, bygəngə kəndə Germaniənən ecəkə tərtiləre, aubl xuçalq, zavod-fabriklar, aqca həm səydə eşlərə suqış bulmaqan tənəc ildegə kəbek eşləp toralar. Germaniənən həmən elkələrendə xalqın, eşe-igencələren şat kynellə, kytrənək ruxlı həm yzlərəni nıq bşanucan buluların kyrdək. Xalq dəvlətke, dəvlət xalqqa nıq bşanqan. Xəzərgə milli sotsializm Germaniəndə bəten xalqın jərəgə bərdəm tibə. 80 jəşlek əbidən başlap jana tele acılıp kilə torqan biş jəşlek balalarqaca, soldat həm ofitserlar ocraqanda məxəbbət belən, şatlıq belən: „Jəşən Germaniə! Jəş Hitler!“ dip qəzqərsəp salam birələr.

Germaniə xalq mənə çinləməlek bulp bəten xalq ber fikergə-ber məqsətqə bərləşkənle gəcən anın kiləcəgə əmetlə həm bşanılı ikənə kyrenəp tora.

Sovetlar Russiəndə jəşəgən xalqlarqə, bolşevizm başbaştalıqın kitergən bələre, xalqın qolqə əjlənyə belən bergə, qədəslezlek, tərtiləzlekənlə german xalq bik jaxş belə. Şunən ecən ul yz iləndə bolşevizm cumasın taralmaş ecən həm şul cumaqə eləkkən başqa millətlərə qotqarış alu ecən zur kərəşlər alıp barə. Bu kərəşə xəqiqət Germaniə tarafında bulqannıqan, çinəcə ecən şart həm kəclər həmənə bergə çibləqannıqan, bolşevizm cumasın çir jəzənnən səberləp taşlanacaqna şiklənmibəz, ikələnmibəz.

Germaniə bujnca səxət itkəndə kyp nərəşlər kyrdək. Əlbəttə monda bik qışqə qına qajber təsiratlarnı qına əjtep ytgərgə turş kilə (başqalar yz urnında, yz vaqtda oşn jazlır).

Germaniənən aubl xuçalq belən səhər sənaqətə bik nıq bəjləngən həm bərləşkən. Bu bərləşylər iqtisadi jaqtan,almışu jaqnnan qına bulmıca, kulturn jaqnnan da aubl səhərnə qıbp çitkən. İkcənə tərle əjtkauda aubl xalq belən səhər xalq kulturna, kiəm-salım, ecəkə tormış, tışqə qıfət həm məqəmələdə tiz gənə ajrış bulmaslıq xəlğə kilgən.

Germaniənən aubl xuçalq, milli sotsializm əsasında, dəvlətnən həm xalqın hər vaqıttaqə həm xərb xəllərə xisapqə alınp, juqarş unş bira torqan mədəni julqə salınqan.

Berence imperializm suqışında Germaniəgə iqtisadi blokada jasaqan kapitalistlar, imperialistlar, bu suqışta andıj xiallar belən baş vatmas-

lar dip uljarqə turş kilə. Cənki xəzərgə Germaniə zur təçribələr belən anın həmənən xisapqə alqan. Xəzərgə Germaniə eləkkə jəhəd kapitalist, bankirlar belən baş əjlənəp jərgən patşa Germaniəgə tygel, ə yzən tərle xəşərə, cyp-carlardan tazalap alqan milli sotsializm idejəndə bulqan xalq Germaniəgə. Şunən ecən aldan kyzelep qəşək həm xalqın təmin ity məsələsi in juqarş dəreçəgə qıjblqan.

Germaniənən bəten kristiən xuçalqlarında xəjvənçılıqta — səjrlərn kyp sət biry, kyp it biry probleməş qajət juqarş toruş bezgə bilgele. Anın estənə şul uq səjrlərnin həmənən də ber xuçanılıq şikellə, məmləkət bujnca „ala“ tətə buluş inde... Germaniə xalqın bar eştə də bik nıq diqqət biryən, əhməti ityən, bəten neckələklərgə qədr qzşqəp, səjəp eşləylərəni bezgə anlata torqan faktlar. Bu ala səjrlar xaqəndə bulqan təsirdən bəten xuçalq tarmaqlarında bulqan şundıj tərtil, tətəkləknə anıq bəznən ecən qıjın tygel. Anın qajış qına tarmaqına barış tikşərgə başlasən da şundıj soqlanqə, matur tormış yrəkkləre „məmin“ dip qzşqərsəp toralar. Tərtiləzlek, başbaştalıqlar belən xalqın əmetləndərgən, ruxsızlandırgən Sovet Russiəndə hər adında ber bəxtəzlekə ocrap jərəgə kynekən, tərtiləzlekərgə ixtiarsız cənıqan kəşələrgə Germaniəgə jaxş tormış, tərtiləzlek, əjtep bətməslək, oşadı. Bu ber buş sız gənə bulmıca, xalqın yz julbaşcısına zur bşanılı belən qaraşın, yzənən vatanın cən kynələdn səjyən kyrsətə.

German xalq zur mədəniyyətlə xalq. Anın kulturnaş matur. Maturlyq kəşənə yzənə çələp itə. Şunən ecən bez də anı jaratabız, Germaniə kulturnaş əjrənəbez həm yzəşərəbez.

Germaniədə jular tezeleş bezdə zur təsir qaldırdı. Germaniənən timer jul cələre: tatarnın bodaj ili torqan zur iləgən xəterlətə. Timer jular: qajda qına barma ike səzəqlə. İke jaqqa jərəcə pojezdilar ber-bərə belən hər biş minutta ocraqış toralar. Şunən ecən hic ber çirdə vokzal, stansiyələrdə kəçer torular juq. Jul jərəşində həlakətətlər buldrımau ecən ike jul bərəşə aşı bərəşə ytkən çirlərdə tunellər, matur kyperlər tətəzəlgən.

Germaniədə aubl həm səharlərdə çirle xalq kiəməndə german jəşləren kyp buluş da xəzərgə suqış şartlarında beznə qəçəpləndərdə. Bu jəşlərnə niğə xərb xəzmətə cəqırmaqannar? digən səal yzənən yzə başqa kilə. Bu xəl ələ də Germaniədə

Tarixi həjəkəllərdən bərəş

rezervanın kyplogen kyrsətəkn bərəş bulp tora.

Jullarda jərgəndə timer jul xəzmət-kərlərə, stansiə başlıqlar bezgə jaxş xərmət belən qaradılar. Arabızda german telen belyələrebəz belən jul buş səjləşəp, soraşp anlaşıq alıp bərdilər. Germaniənən qajış qına əlkəsənə barsanda, beznən tatar xalq xaqəndə uqşqannar, iştəkənnər həm kyrgənnər. Zurbaqlar bərəncə imperializm suqış tarixlarnı, anda da terek-tatarlarnın german xalq belən bergə buluş, yzlərəni iske zamanlardan birle terek-tatar xalq belən jaxş mənəşəbtə bulqannıqların anlatalar ide.

Bez səharlərdə, Germaniə xalqın in jana mədəniyyətlə tanışqan şikellə, iske, ike mən jəllıq tarixi həm vatan ecən əhmətiətlə bulqan urnannar, həjəkəllə belən də tanışlıq. Qajışqına səhərgə barsaq, şul səharın başlıqlar həm dəvlət vəkillərə beznə xərmət belən qarş əldilər. Yzlərəni səhər xuçalqlar belən tanıştırdılar. İn baj ristordanı beznə sət belən xərmət ittelər. Bezgə professorlar, bəlgəclər ləksiyalar səjləp, tərçəməcəbez arqılı anlatıp bərdilər. Beznə qəbul ity məçşlərdə Hürfurd səhərəni həm „Dit mult“ səhərəni guberna başlıqlar beznən legion ofitserlarnı unşılıqlar belən qotladılar. Legion ofitserlarnın rota başlıq K. əfəndə yzənən çəvap syzində legion ofitserlər ismənən bəten xərmətlərgə qarış rəxmətlər beldərdə. Talmas

SSSR da azıq-tələk məsələsi

(Axb. Baş uzaq sanda)

Bəki igencələren xəl jaxşraqtə? İgencələr jaxş tormışta jəşəp, bəki eşələr gənə 13 sar səqət aubr xəzmət ytap, ac xələd qəmer kiçerə torqan-narış? Auldaq xəl jaxşlıq turında Sovet xəkymətən rəsmi kəqəzlərə jaxşraq səjililər. Məşqin, auldaq azıq-tələk nərəşləren xəl turında, bez, 1943 nec jılın 18 nec ijyədə cəqarqan VKP (b) Yzak Komitə həm SSSR Xalq Komissarlar Sovetinin unşın cınau turında cəqarqan qərarınan bik jaxş belə alabız. Bu qərar igennərnə cınauqa 16 səqət həm suqarqə 20 səqət xəzmət vaqstın bilgeli. Qərarda tybəndəgə əjtelə:

„Unşın cınauqa xəzmətə jaraqılı bəten xalqın tərtilərgə, səhər xalqın həm uqşlarnı brizada həm hyləklərgə tuqlap, alarqə kolxozlarda hər qajışna 40—50 eş kəne, sovхозlarda 50—60 qa qədr eş kəne həm uqşlar ecən 20—30 qa qədr eş kəne eşləynə bilgəlgə.“

Mənə bu aubl xuçalqında igən unşın cınau ecən şundıj tərtil kərtəp, alarqə eş səqətlərə bilgəlyə yzə yk auldaq xələn həlakət aldnca torqan bik əcəl kyrsətə. Şulaj uq bez kitergən jullardan son, xəkymətə ikmək tapşır ni rəvəştə bərbəraq tiesle gərgə kyrsətəlep:

„Kolxoz həm sovхозlar tarafından eşlənəp, xəkymətə bərəncə tapşırqan bərtəklə ikmək həm bərangə, başlap alarnın xəkyməttən alqan bürclərnin həm uzaq jıllardaqə xəkymətə məçyri rəvəştə tapşır bujnca tutıraq almış qalqan jəkləmələren, şulaj uq MTS larnın eşe ecən tylnərgə ties bulqan jəkləmələren qaplarqə ties. Şul jəkləmələrnə ytgənnən son, tapşırılqan ikməknən, məj cəqarış torqan orlıqlar həm bərangən jartışlaş məçyri jəkləmə, jartışlaş MTS larnın eşe ecən orlıqlata tyləy jəkləməsənə xisaplanıraq ties.“

Şunəndıj xəllərə uzdrəqannan son, kolxozlarnın eş kəne ecən birərgə bər nindi də ikmək qalmaqann

bezən hər qajışbz da bik jaxş belə. Kolxozlarnın qullarında ikmək qaldırılqan bərtəklər gənə bşanılı bar: ul da kolxozdan bürəqə alu. Ləkin xəkyməttən qərarında bu turda da:

„Jəkləmə bujnca məj orlıqlar, bərangə həm jəşləclər tapşırın ytgəngə qədr, kolxozlarqə bürəqə biryən xəkymət jəkləmələre bujnca tapşırılqan ikməknən xisaplar: ikmək — 15%, dəgə — 10%, kənbəq — 5%, bərangə həm jəşləclər — 15% itep bilgəlgə“ dip əjtelə.

Dimək, uzaq jıllarda alqan bürəcn tyləp bətergənnən həm MTS larqə bərtəklə tyləylərə taməm itkənnən son, şulaj uq bu jıldaqə jəkləmələr bujnca xəkymət qulna tapşırılqan ikməknən bərt 15% tən qına kolxozlarqə bürəqə alıraq məmkinklə bulacaq. Mənə şunəndıj, xəkyməttən kyrgən caralərnın son Gor'ki əlkəsə, Sergə rajon, Okzanıçı aulnann Mariə Jəgorovannın fronttaqə irenə jazqan xəb hər kəm ecən də anlaşıqla kirək. Ul bolaj dip jaza:

„Jaz bujnca tərşəp eşlədek. Ygez kəbek yzəbez sabanqə çigələp sərdək,

caq ajaqtan jəqləmədəq. İkməknən unş nəcar tygel. Bərəş jul jəşərgə məmkın bulır ide. İakin qıjqa bər ni də timəs təslə. Şunən ecən qıl eşkə bərbəş, ləkin eşləməş jəbu belən qırbətlər. Sine kətə alırmənən, bəlmim, jəşi almam təslə. Aclıqtan ylməndər axr“.

Mənə şunəndıj qanlı səhitlər, teoretik jul belən ulıq eşləgən eşləren dərəsləgən taq da nıqtalar. Dərəsləknən niğezə şunda ki, bolşevizmqa beznən xalqın bəznən səjə həm qans xisabənnən jəşərgə məmkinklə bulıb həm xəzər də şul xisaptan jəşəylərəndə dəvəm itələr. Beznən xalqın bolşeviklarnın dənja kyləməndə eşənlek ity gərgənlər ecən frontta qına millionarqə qorban birmə, xatta frontın artında da şul qədr yk qorbannar bira. Aclıq, yləmnən səjəklə qılı eşe həm igencənən buqazənnən bna.

SSSR nın azıq-tələk məsələsi şunən qıbarət. Bolşeviklar bərt tik yzlərəni qanlı jərtəşləqlər əstində qına xalqın ləşmən tərtilərgə məçyri itə alalar. Alarnın şunə eşlərgə xəzərgə məmkinklərlə bar.

A. M.

1917 nce jslb revolytsia aclbq ham suqshn tudrds.

Fevral revolytsiase, Petrograd urannarına salqn çil qar sebep tutırqn kynelzez hem şqsız kenderde, ul vaqıtta inde kypın betkän kirmekke, ac xatınnarın salqn cıratfa torqan vaqıtlarında başlandı. Aclbq belän tuqan revolytsiada nındider qırqıncı hem çınatq sızele, yzenen qırqıncı saylese belän aclbq hem cıratılarnı kiläcäktä dä qadät itep hem şınardan ajırla almajacaqn kysäta. Aclbq hem xäjercelek — revolytsiänen kändelek eşe bulıp qalacaq. Əzärdä baxetsez Petrograd xatınnar yzlärenen aclbq arqasında kytırqn taubşlar, aclbqtan qajnaqan acular, çemerlek aclbq hem xäjercelek patşalıqna ajlınderäcägen belgn bulsalar — alar bälki teşlären qışıp bulsa da ber syz dä ajtmayne hem tyzyne artıq kytırqn bulsalar ide. Ləkin aclbq suqş natiçäsennän genä kilep çaqan ide. Şulaj uq revolytsiä pşeraç okpırlarda, jarım jalançaq hem aclbqtan xälsezlänän, alar ecen kiroksez bulqan suqşta maqsatsız ylydän tuqtarıqqa xäber kötep jatqan soldatlar arasında tudı. Əgärdä soldatlar yzlärenen „Betsen suqş!“ digen taubşlar eşlekesez räveştä tuqannarnı ytereskä, vatan çirändä ciksez qan tygygä qajtıp qalasn belgn bulsalar, alar bälki endäşmi ylyne artıq sanaqan bulsalar ide.

Ber kemgä kiroksez ham maqsatsız suqş dyrtence jılqa suzıldı inde. Nərsä ecen ylgänen belmicä, xalq qanqa battı. İlebezne suqşqa eşterayce inglizlər maqsat eşenne, jöisä nındider „ber dindäge tuqannarnı“ jaqlap suqşalarnı, jöisä suqş yzennän yze davam itome. 1917 nce jılnı ilebez ecen pşeraç hem qırqıncı bulqan ber nərsä ber jorçaqqa cornaldı. Rasputinesıq sarajdaq törkemnären serle butalsırlar, xökymätne kösez ham maqsatsız bulub, frontta çinely, xökymät başındaq başbaştıqlıq, suqştan tuju hem aclbq — menä şıslar ilnen buqazınnan budılar. Menä şısndıj qırqıncı kəndärdä Leninnen Petrogradqa qajıtasn Dzygışvili isendä jaxş tottı. Anıñ jırtıqlarınqına oxşaqan sarı suqğan kyzläre Finländia vokzalında bulqan qızqanç häm kälke vaqıqlarına jaxş kyrdelär.

„Qarş alu tantanasın“ ojštıbruda tırtıqanlıqın ul jaxş xis itte. Alar tarafınnan quşp kiterelän, suqqtan tuqan soldat hem proletariat, eşegenlektän ajaqların ajaqqa bäre, perrönqa tezelänär ide. Soldatlar generaln qarş alqandaq kebek muşınarnı suzıp „saqqa alıraq!“ xäzer toralar ide. Perronda cäcäkle „menber“, lozunglar jabıstırlıqan, muzejkalär xäzerlänän hem bolşeviklar fıraqsänen „Skacıslar“ quiliarına cäcäklär bäljeme totqannar ide. Ə vagonda kypın tygel genä qaltırqan taubş belän: „Vokzaldan turıdan turı mine Petropavl krepostına alıp kitmaslarıme?“ dip sorıqan, aq jözle, peläş keşe utıra ide.

Vagonnan çıqqac Leninqa taba, maqtalıb saqnı başlıq nındider kapitannıñ bik kisken räveştä atlap, anarqa taba raport bireräz jaqlılaşqanda, Leninnen artqa taba cigenye, anı kälkele xaldä qaldırdı. Kapitän

turıqqa qatıp narsädänder raport birde, Lenin izelep betkän şlepäse astına bik jaqımsız qına itep qulın kytärde. Dzygışvili şul vaqıtta soldatlar safınnan beraynen kelgenen kyrep qaldı. Leninne vokzaldaq patşa bylmäsena kerttelär. Lenin yzenen tygäräk şlepäsennän, qulına nındider cäcäk totqan xaldä, suqqtan qaltırıp, qızulıq belän bylmägä kerde. Bylmädä menşevik Cxejdzögä oradı.

Cxejdze salam notıq urıyna: „Bez, revolytsiäne ecke ham tışqı xäyof-xätärdän saqlap qalu ecen kərəş — ul, revolytsion demokratiänen in zur burıs dip ujlıybız. Bez ujlıybız ki, şış maqsat ecen beten demokratiä ajırlışmıyca, kiresencä safların nıq berlästörergä tiş. Bez sez dä şul uq maqsatqa beznen belän barırsız dip ujlıybız...“ dip Leninqa aqlı ejrätergä totındı.

Lenin Cxejdzögä çäpav biry urıyna, yzenen saqau taubş belän „imperialistik talau suqş, beten Jevropada grazdannar suqşının başlanışın kysätöp tora!... „Jaxşecen beten denja revolytsiä!“ dip çäpärde.

Sonınnan Leninne bronemasında balerina Kçecinskaja sarajına kiterälär. Sarajına ecä tartıpsız xälge ajlınderelän. Tyşemlär matur jazular belän bizelän. divarqa çefäk tartılqan, şul uq vaqıtta iske urındıq häm utırtıqlar tertişpez räveştä qujıqlıqannar. Bujamaqan eşöl janyña atlas tartıp, altın belän bizelän divan qujıqlıqan. Iske vaz belän jönsä, eşenä aqburın izep jazqan qızıl bajraq qujıqlıqan.

Lenin, vokzaldan yze artınnan kilän xalq törkemene „syz sejlıy ecen“, qarlıqan taubş hem suqqtan jöjergän xälendä jış qına balkonqa çyqa tordı.

Balkonnan: — ...Talauc kapitalistlar... vatannı jaqlau digen syz, bu barı tik ber kapitalistan ikence kapitalistın jaqlau... digen syzlar isetelde.

Tybändä „ozata kilyecel“ arasındaq soldatlardan:

— Şısndıjların monı ecen söngözge qadap kytäräse ide. ə? Əgär ul biredä bulsa, əgär ul balkonnan tessa,

kyrsätergä ide anar! Əjje, kyrsätärlä ide!“ digen taubşlar jaqlıbradı.

Dzygışvildä Leninqa qarata aculb hem salqn qarış ujanı. İmigrantlıqta jörgen beten fıraqle „aristokratlar“, qajış ki, Russiädän ajırlıp jöşy-celär barsı da Jevropada tölre qejbtölär hem kiräkmgän syz kərəsterylä belän seçellänälär, tuqan ilne anılaw, xalq arasındaq xälärne teşeny dərəçäsennän uzqannan soñ, tuqan ilge qajıtalar da, tölre bulmaqannarnı

xalıqqa tuqırqa kərəşälär, yzlären piçembar itep tantırtıraq ujlıjlar, yzlären xuça itep xis itälär... digen fıker belän borcıldı.

Ə ul, Dzygışvili, çylär kebek, yzen dorfa räveştä fıraqnen işek artına jıjacaq beryygä „tarixi qarş alu tantanası“ ojštıbra.

Kşesinskaja saraj balkonnınan çyçırqan. Leninnen qarlıqan taubşın işetkändä, Dzygışvili şulaj ujladı. (Davamı bar).

Marşal Gratsiani mərəçəqəte

Faşistik çemhyriäte dövlätänen milli saqlau häm xärbı xıçalıq ministr marşal Gratsiani radio arqıy armıegä häm İtalıä xalqına mərəçəqət itte.

Yzenen notıqında marşal Gratsiani: „Xalqıbız qulınnan qoral bärelep tüşerelän — tragik vaqıtta, İtalıä bajraqına bujalqan xurlıqın aqlau ecen, min yzennän eştemä bu çäpavı vazıfannı alıraq buldım“ dide.

Syzenn davamında marşal Gratsiani tybändägelärne belderde: „Vçdan — suqş traditsiäsenen niğeze bulıp tora. Badolio häm korol“ bu vçdänn pşeraqqa salıp taptdılar. 3 nce sentäbrdä döşman belän Badolio arasında jöşren kilisy bulıqqa qarastında, 8 nce sentäbrdä Badolio german komandalıqın yzenen turılyq, bırgän syzendä toracaq turında şıandırdı.

Badolio xianäte arqasında, Neapol häm Fraskatti şäherläre inglizlər tarafınnan bötölaj çimerelde. Fras-

kattidä yterelän 6000 İtalıan qanş korol“ häm Badolio eşenä jeklänelär.

İtalıä çäkärären butalıçılıqta, jul başşılıqta qaldırıp, xalqıbız arasında ike jaqtan qan tygy suqşı acıp, Badolio döşman jaqına kyctı.

Korol“ şulaj uq yzenen xalq aldnnda bırgän antına xianät itte. Dezertirlär — elek nındi genä zur dərəçäle urında bulmasınnar, yzlärenen suqşıclar safınnan qacular belän beten xoquqların juqaltalar. Korolnñ qacub belän, İtalıä soldatlar ana bırgän antlarnın azat itelälär. İtalıä xalq aldnıq könnärdä dä vatanlın ireklege ecen kərəşecäk“.

Gratsiani sonq syzendä: „Tuqan ilnen janadan cäcäk atub ecen kərəşne — yzennän töp burısım itep sanım. Bötän İtalıä xalqın kynelle räveştä çemhyriät çäkäräre safına basarqa, jöisä ilne ajaqqa bastıru ecen yzlären Duce qaramaçına tapşırıqqa çäpıram“, — dide.

Finländiänen kərəş

Finländiänen aqca eşläre ministr Tannir Finländiädege xälörge qarata notıq sejlıp, Anglı häm bitaraf davlatlörnen mäbuqat tarafınnan tarıtlı torqan fıkerläre juqqa çyqardı. Tannir, Finländiänen „kapitulatsiä“ gä barıraq teli, digen fıkerlörnen juqlıqın kyrsätte. Finländiä, kiläcäktä yzenen ecke eşlärenä tıqlıdırmau ecen, bolşevizmqa qarş suqş alıp bara. Bu suqştan töp maqsat — kiläcäktä Finländiänen möstaqıl häm irekle bulınnan qıbarät.

Amerikalıylarınq qırqub

Rejter agentlıqının, xəbär ityenä qararaqanda, bötän Nju-York qatış buljınca, hic ber kisatıysez qarantıqlatırlar ytkärelän.

D-r Gebbelsnen çıqış

Milli sotsialistlar fıraqsänen propaqanda eşclärenen Berlində bulıp uzqan kinämäsändä d-r Gebbels çıqış jasap, xäzerge könnän yzğerycän vaqıqlörnenä qarastan, Germanıä komandalıqı julbaşılıqının töp idejese yz köcendä qala, dide.

Albaniänen bəşsezlege

Badolionsıan xianätännän häm Albaniä ministr-prezidentsı qacqannan son, Albaniädä il belän idarä ity eşen yz qulına alqan milli komitet tözeldi. Germanıä dövläte bu milli komitetsı räsmi itep tanıdı. Komitet, Albaniänen bəşsezlege nigendä yzenen il belän idarä ity eşen davam itterecäk.

Hindstanda aclbq

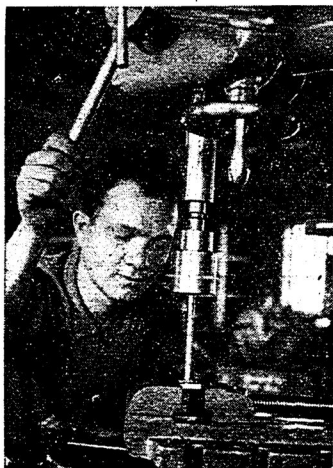
Londonda, Tybänge palata utırtısndä, Hindstandaq aclbq turında fıker alıqlar bulıp ytte. Hindstan eşläre ministr Emeri, Kalkuttada çualular bulqannı raslarqa mäçbyr buldı. Ul bolaj dip ejtte: „Şöhären yzendä dä, anıñ ajlanasendä dä qırqıncılyq kyreslär turındaq maqlumatlar Londonqa kilep çittelär“. Häm syzendä davam itep: „Kalkuttada sonq çide aj ecendä ylycanlek, qadı torşınnan 30 protsentıqa arttı“ — dide.

Legionna ber jılıq bəjramen, yzlärenen milli konsertläre belän jömländergän muzejantıslarabız. Uffz. Philippa fotosı

Çäpavı redaktor İst. Qıam Qıllıf. Tırtıncıhe Zıttın „İdel-Ural“. Berlin W.8, Behrenstraße 65, III. Druck: Deutscher Verlag, Berlin.

Legioner tışkee maşinasında eşli

Qoral Masterskojlarında

Uqoçkee (pulemjot) köpsenen sñjfatın tışkery

Idel-Ural tatar legionı komandirları, legion safına kilgen tatar jşlşrenen teloklşrenş nşq iqtıbar itelş. Hşr ber legioner mşmkın bulqan qşdere yzenen suqşşqa qşder eşlagın henşrenş hşm eşkş sşletlegenş qarap, legionda bulqan tşrle henşr masterskojlarında eşkş kerş ala. Bu masterskojlar tşrle jaxş maşınalar hşm tşcribşle eşratyşelşr belın tş'min itelgenşnşr. Monda legionerlar yzlşrenen henşrlşren hşm belemnşren arttırılar.

Bu montazbşşda legion masterskojlarından berse bulqan — qoral masterskojında qajber kyrneclşren kyrştep ytşbez.

Utz. Philipps fotos

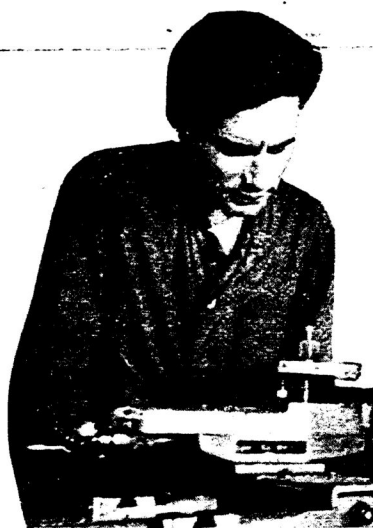
German qa-karlşre eşratyşelşre ebşn kynşldın legionerlar belın yz belemnşren urtaqlaşşalar

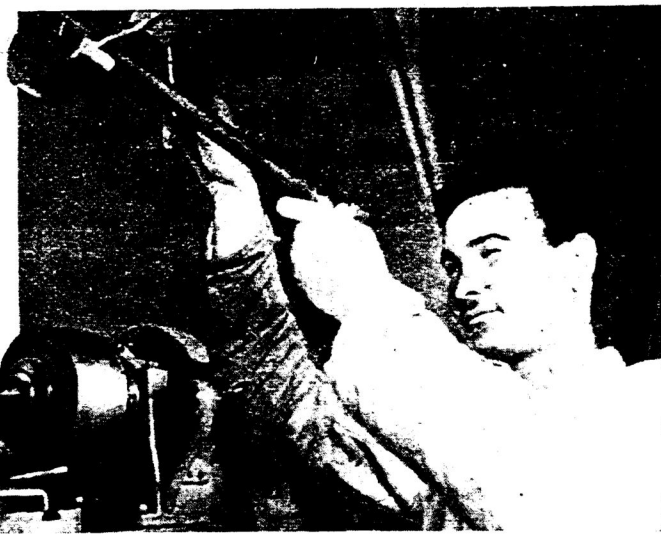
Masterskojqa kiterelgen uqoçkeenen eşteşsezleklşren tışkery

Minaatşqe (minomjot) köpsenen şomartı ebşn şnr oştabşq kirak...

Legionerların şojın henşrlşre buşşnca eştşylşre alarda şnr qanaqtılay tojqılşrş tudara. Jaratqın eşte eşlagşr kynşldı kytşrenke...

Uqoçkeenen neekş tozay şşrenen tozaty

Masterskojda tozatılgen uqoçkeelar şonşq tışkerydın ytkşrelşlar